

Info om **Grejs Lokalhistorisk Forening 2018**

Med dette årsskrift vil bestyrelsen gerne orientere lidt om tilblivelsen af Grejs Lokalhistorisk Forening, dens eksistens gennem godt 30 år og noget om bestyrelsens arbejde i Grejs Lokalarkiv.

Det er over 100 år siden, at de første arkiver blev etableret i Danmark - Rigsarkivet i København 1889 og Landsarkivet i Viborg 1891.

Herefter blev der lavet arkiver i de fleste større byer i Danmark.

Fra omkring 1980 og fremefter blev der oprettet foreninger og arkiver i de fleste sogne i Danmark.

1924 Holtum Skole

Holtum skole - 1924

I 1985 besluttede borgerne i Grejs sogn at stifte Grejs Lokalhistorisk Forening og lokalarkiv med det formål at:

1. at fremme og styrke den almene interesse for Grejs sogns historie og medvirke til at bevare egnens historiske arkivalier og værdier samt drive et lokalt arkiv.
2. at indsamle, registrere og bevare arkivalier, billeder, billed- og lydoptagelser, trykt materiale og andre data uanset medium af ikke-statslig herkomst med tilknytning til Grejs sogn, dens borgere, foreninger, virksomheder og institutioner i fortid og nutid.
3. at stille det indsamlede materiale til rådighed for offentligheden efter de gældende regler for tilgængelighed.
Det indsamlede materiale betragtes som offentligt eje, og dets forbliven som sådan garanteres.

Lokalerne, som Grejs Lokalarkiv startede i, var et loftsværelse i Borgergården. Der var ikke meget plads, og adgangen dertil var dårligt for gangbesværede. Her blev der indsamlet og registreret meget materiale i arkivet gennem de første 20 år.

År 2004 byggede Tørring-Uldum kommune ny børnehave på nabogrunden til den gamle børnehave – Sønder Bygade 13. I den gamle børnehave fik arkivet så stillet lokaler til rådighed i den bageste af de 2 bygninger. Aftale om brugen af bygningen blev indgået mellem Tørring-Uldum Kommune og Grejs Lokalhistorisk Forening, Grejs-Lindved Ungdomsklub og Grejs-Holtum Jagtforening.

Her fik Grejs Lokalarkiv nogle udmærkede lokaler at arbejde i og holde møder i. På landsplan blev der netop i disse år udviklet programmer til elektronisk registrering af arkivers materialer. Dette indebar for vores arkiv, at vi måtte til at investere i edb-udstyr, programmer, internetadgang m.m.

År 2012 meddelte Vejle Kommune, at bygningerne nu skulle nedrives, og grunden skulle anvendes til andet formål. Det endte dog med, at vi midlertidigt kunne anvende den forreste bygning, indtil det planlagte kulturhus blev opført. Det ser nu endelig ud til at blive en realitet sidst i år 2018, så vi kan med glæde se frem til at flytte arkivet for tredje og forhåbentlig sidste gang.

Bestyrelsen glæder sig dog mest til at kunne byde velkommen i de nye lokaler såvel i arkivet som til vore arrangementer. Vi håber, det vil øge interessen for *Grejs Lokalhistorisk Forening* og arkivet.

Hvad laver vi i ARKIVET?

Hvordan kan du bruge vores arbejde!

En af lokal historisk forenings opgaver er at passe "Grejs Lokalhistoriske Arkiv". Det er vigtigt at fastslå, at det er et arkiv og ikke et museum. Dvs. det, arkivet rummer, er dokumenter, billeder, lydbånd, videoer og ikke ting. Pladsmæssig ville det være umuligt at modtage og opbevare genstande. Enkelte genstande har dog sneget sig ind. F.eks. katederstolen fra Grejs Skole og vægten fra den gamle købmandsbutik..

Når vi modtager arkivalier i arkivet, er det første, vi gør at notere fra hvem, vi modtager det og notere så mange oplysninger om det modtagne som muligt. Jo flere oplysninger vi får, jo større værdi har det for arkivet. Er det f.eks. et billede, vil vi jo gerne vide, hvad motivet er, f.eks. navne på evt. personer, hvornår det er taget og evt. af hvem. Vi skal også vide, om det modtagne må offentliggøres. Der kan jo være forskellige grunde til, at man ikke ønsker det, enten egne personlige grunde eller hensyn til andre personer. Det respekterer vi altid. Selv om det ikke må offentliggøres, kan det være væsentligt at gemme for eftertiden.

Derefter registrerer vi alle oplysningerne i vores EDB-system, og arkivalierne gemmes i nummererede omslag og kasser, så vi kan finde dem igen.

Arkivet har fået en rigtig god samling af billeder

Det begyndte allerede, da Grejs lokal arkiv blev stiftet for godt 30 år siden. I begyndelsen var vi rundt at spørge, om folk havde billeder fra byen, gårdene og om livet i sognet i almindelighed. Vi fik lov til at låne en del billeder, som vi fik affotograferet.

Der var billeder af konfirmander sammen med præsten. Der var skolebilleder sammen med læreren, og der var billeder fra mange dilettant forestillinger, billeder fra fester i Borgergården, fra byen, landskaber og aktiviteter så som: håndbold, fodbold, gymnastik, byfester, grundlovstaler med kendte politikere og mange flere. Siden er der kommet mange billeder til. Folk er flinke til at give os billeder. Ikke kun gamle billeder, men også billeder af "nutidige begivenheder". Alle billeder bliver lagt ind i vores EDB-system, Arkibas, så de kan blive gemt for eftertiden.

Gennem de sidste ca. 20 år har Inger Andersen taget billeder af gravsten på Grejs Kirkegård. De første billeder af gravsten er i s/h, og derefter er de i farver. Disse biller er endnu ikke lagt ud på nettet, men er i en mappe, som står på Grejs Lokalhistorisk Arkiv. Alle andre billeder er registreret og er lagt på nettet. De kan

ses på www.arkiv.dk (men de kan kun ses, hvis vi har fået lov at offentliggøre dem).

Arkivet er med i "Sammenslutningen af Lokalarkiver i Danmark" (SLA), og derigennem har vi adgang til det fælles EDB-system "Arkibas". I dette system registrerer de fleste lokal arkiver i Danmark, hvilke arkivalier de har og efter ens retningslinier. Vores arkiv har registreret 684 billeder og 320 dokumenter. I Arkibas er der i øjeblikket registreret 2.987.579 arkivalier, heraf 1.799.216 billeder.

Alle, der har adgang til en PC, kan søge i dette system og se, hvad der er registreret.

Gå ind på www.arkiv.dk

Tast et søgeord for, hvad du vil finde og tryk søg. I de fleste tilfælde får man mange resultater, som man derefter kan gennemse. Man kan indsnævre resultaterne ved at vælge "avanceret søgning". Her har man mulighed for kun at få vist resultater fra f.eks. "Grejs lokal Arkiv" og evt. kun at få vist billeder. Man kan også indsætte "Grejs sogn" som kriterie. Så får man vist alt, der vedrører Grejs Sogn uanset hvilket arkiv, der har lagt det ind. Prøv det! Der er ikke noget, der kan gå galt. Man kan selvfølgelig søge på alt, der er lagt ind i hele landet, og ikke kun det der vedrører Grejs.

Arkivet rummer også en del bøger og mapper, der har tilknytning til Grejs. F.eks.:

Billeder af gravsten på Grejs Kirkegård - Vejle Amts Årbog 1905-2008 - Lokalhistorie fra Sydøstjylland 2009-2017 - Bøger med udklip vedr. Grejs fra 1954-2009 - Henning Lind: Tekst og billeder 9. april 1940 og 5. maj 1945 - Vejle fjord broen - Det gamle Vejle. - Kopi af kirkebøger Grejs sogn 1814-1892 - Folketællinger 1787 - 1890 renskrevet. - Forhandlingsprotokol Grejs-Sindbjerg Kommune 1841-1938 - Hold billeder Grejs IF 1977-1984 - GIF Nyt - Diverse Foreningsprotokoller.

Søger du oplysning om et eller andet, hjælper vi gerne med at finde det frem i den udstrækning, vore evner rækker.

En anden opgave for Lokal historisk Forening er at samle og nedskrive sognets historie og publicere den, så alle kan få glæde af den. Det gør vi ved forskellige aktiviteter.

Gårdhistorier

Elly Kjær begyndte for en del år siden at skrive om de mange landbrug, der fandtes i og omkring Grejs. Tidligere var Grejs et typisk landsogn hovedsagelig bestående af store og små landbrug. Nogle var samlet i landsbyerne Grejs og Holtum, men langt de fleste lå spredt ud over sognet. De mange husmandsbrug og gårde har levet af et par køer, nogle grise og høns, og en hest eller to. De mindre brug har suppleret indkomsten på forskellig vis. Det kunne være en mælketur eller daglejer arbejde på de større gårde.

Senere kom der mere produktion på gårdene, og der blev brug for fodermestre og karle og piger.

Pigerne og karlene skiftede plads 1. maj og 1. november, og dermed kom der nye unge til sognet, og stedet, hvor de mødtes, blev i foreningerne. Der kom mere liv i gymnastik- og ungdomsforeninger, håndbold- og skytteforeninger.

Senere er meget af jorden solgt fra både de små og store landbrug. Noget af jorden er solgt til byggegrunde, og meget af jorden er samlet til nogle få og store landbrug, der næsten kun har planteavl.

De gårdhistorier, der er skrevet, kan ses på www.historiskatlas.dk. Skriv Grejs i søgefeltet, så skulle de kunne ses. De er også lagt ind på vores hjemmeside, www.grejslokalarkiv.dk.

I dag er det Lis Madsen, der har overtaget arbejdet med at skrive gårdhistorierne. Ligger man inde med billeder eller gode historier om gårdene i Grejs Sogn, hører vi gerne fra jer, så vi kan få så meget som muligt fortalt, inden det går i glemmebogen.

Holtumgård ca. 1914

Hvordan så Grejs så ud for hundrede år siden?

Over for Borbergården, som engang hed forsamlingshuset, lå et lille hvidkalket, stråttækt hus, hvor forsamlingshusets værtspar boede. Huset eksisterer ikke mere. Ved siden af Borbergården ligger endnu stuehuset til den gård, hvis jord Havrebakken og Rugbakken blev bygget på.

På hjørnet af Sdr. Bygade og Nr. Bygade boede den navnkundige landsbysmed Rasmus Jensen, der vedligeholdte gårdenes landbrugsmaskiner og skoede hestene. Han havde 2 sønner Søren og Emil, der endnu går mange historier om. Sønnen eksperimenterede med al den nye teknik, og Emil åbnede en cykel- og radioforretning med udstillingsvindue ud mod Nr. Bygade. Forretningen blev senere flyttet til Mølholm og eksisterer stadig. Søren overtog smedeforretningen. Lidt længere henne ad Nr. Bygade lå en lille ejendom, som blev opkøbt i 1967/8 af Grejs' bygmester Kaj Vandal Laursen. Han byggede 15 huse på jorden og kaldte bebyggelsen Vinkelager. Bygningerne solgte han og de nye ejere etablerede værksted og benzinstation på stedet.

I "Enghavehus" lige over for autoværkstedet startede i 1923 et nygift ægtepar en købmandsbutik med kolonial og grovvarer såsom gødning, foderstoffer, brændsel og benzintank.

I disse år var der både en brugsforening og en købmandsbutik i Grejs! Købmandsbutikken blev lukket i 1969 og Dagli'brugsen lukkede i 2012. Endnu mange flere historier kan fortælles. Vi arbejder aktivt på at samle fortællinger og billeder i QR-koder, som vi vil sætte op, hvor der er en god historie at fortælle og vise frem.

Hvordan kom Grejs By til at se ud, som vi kender den

Frem til omkring 1960 bestod Grejs by stort set kun af gaderne Nørre Bygade og Sønder Bygade. Her imellem byens gårde lå beboelseshuse, og her boede byens håndværkere, og her lå byens forretninger.

I 1959 skete der imidlertid noget i Grejs, da muremester Kaj Vandal Laursen byggede huset på Sønder Bygade 1. Lissi og Kaj boede selv i huset nogle år, men i 1962 byggede de huset på Vestermarksvej 3, og familien flyttede hertil. Det var herfra Kaj V. Laursen for alvor kom til at præge udviklingen i Grejs de næste par årtier.

Danmark var nu for alvor kommet i gang efter 2.verdenskrig. I Grejs steg behovet efter nye boliger, og det behov indså Kaj V. Laursen, så i 1959 købte han noget jord fra en af byens landmænd og udstykkede det til 5 byggegrunde med huse, som det vi i dag kalder Lærkevænget. I samme periode byggede han også 2 nye huse på Nørre Bygade og i 1962 2 huse på Bakkekrogen.

Omkring 1963 opkøbte Kaj V. Laursen al jorden til gården ved siden af forsamlingshuset, hvor kun stuehuset står tilbage i dag. Fra 1963 til engang sidst i tresserne blev der bygget 46 huse på Havrebakken og 14 på Rugbakken. Der er kun enkelte huse i det kvarter, som ikke er bygget af Kaj V. Laursens firma. Dét, der i dag kaldes Erhvervsparken Grejs, blev i 1966 bygget som et cementstøberi af Kaj. Cementstøberiet fungerede frem til starten af halvfemserne, og der blev produceret betonrør, fliser og elementer.

Omkring 1967 købte Kaj ejendommen Nr. Bygade 10 med dens tilhørende jord. På ejendommens beliggenhed blev der senere bygget et autoværksted med benzinstation.

Kaj udstykkede jorden til 15 huse, og bebyggelsen fik navnet Vinkelager. Tørring-Uldum kommune købte i 1970 det område fra Bakkegården, som blev til Vesterbakken. Også her byggede Kaj mange af de 27 huse, der blev bygget i området.

Græsvænget blev bebygget i 1973-74, hvoraf størstedelen af de 10 huse blev opført af Kaj V. Laursen.

Hvad bruger vi kontingentet til?

Grejs Lokalhistorisk Forening og Arkivet drives af ulønnede frivillige. Vi har derfor heller ikke de store udgifter.

De væsentlige udgifter er:

EDB / bredbånd 2.900 kr.

Møder og arrangementer 3.600 kr.

Kontingent til Sammenslutningen af lokal arkiver i Danmark 4.200 kr.

I dette beløb er fællesudgifter til EDB-systemet Arkibas indregnet.

Vore indtægter:

Stammer fra salg af medlemskort 7.400 kr., og derudover modtager vi et tilskud fra Vejle Kommune på 4.400 kr. Alle lokalarkiver i kommunen modtager et tilskud, der beregnes ud fra antal medlemmer. Indtil nu har vi haft en indtægt ved salg af restoplaget af "Grejs Bogen", men nu er den sidste bog solgt.

Konfirmander - 1948

**I Grejs Lokalhistorisk Forening
samler vi historier,
billeder og begivenheder**

Vi vil meget gerne passe på fortiden og opfordrer til, at gamle billeder og optegnelser bliver afleveret til arkivet. Alt er relevant.

Vores medlemstal er dalende, da det er længe siden, vi har fået nye medlemmer. Vi opfordrer derfor til, at man støtter Grejs Lokalarkiv og vort arbejde ved at tegne et medlemskab i foreningen.

Det koster 100 kr. pr. husstand / 50 kr. pr. person.

**Beløbet kan indbetales på MobilePay: 46758
eller vores bankforbindelse 9580 6130581380.**

Husk at skrive afsender.